

kritici počinju pokazivati prvi utjecaji teorije informacija i javljaju se prvi pokušaji da se disciplina estetičkog prosuđivanja utemelji na egzaktnim elementima, nema još razvijene prakse koja bi se dosljedno služila bar dosadašnjim istraživanjima M. Bensea, A. Molesa, R. Gunzenhäusera, H. W. Frankea i drugih pionira teorije modernog kritičizma.« Prirodno je također i to da upitamo — bez obzira na zgražavanja onih koji virtualno vide sve posljedice jednoga takvog znanstvenog i egzaktnog obrazlaganja naivne Rabuzinove umjetnosti — zašto se Putar nije prihvatio toga i takvog posla, kad je već imao priliku. Ili, naprotiv, nije imao priliku.

Sudeći po tekstu Raffaella Carrierija, Putar doista nije imao nikakve prilike. O čemu je riječ? Carrierijev tekst prije svega pokazuje svu težinu bespoštedne borbe za opstanak jedne zapadne izdavačke kuće u moru proždrljivaca iste vrste. To dokazuje i sam Carrieri — kako za svog izdavača, tako i za sebe sama — u svom tekstu, koji nosi lijep naslov: Rabuzin: Beato Angelico od Šuma, kad na samom početku kaže: »Nisam član nijednog tajnog udruženja za zaštitu i širenje umjetnosti. Nemam predrasuda u vezi s načinom slikanja. Dosadni su mi dobri savjeti, osobito oni koji pokušavaju kako se dobro radi. Ne želim spasavati ni biti spasan!«

Osim lijepog naslova — koji, uostalom, nije originalan — malo ćemo što saznati o Rabuzinovoju umjetnosti, pa čak i o Rabuzinovu životu. Naprotiv, sve ćemo saznati o Carrieriovu kritičkom mišljenju i, štoviše, o njegovu životu. Da bih to potvrdio, poslušit ću se s nekoliko nimalo karakterističnih citata. Na primjer: »Stigli smo na zagrebački aerodrom jednog kišnog popodneva. Rabuzin nam je došao u susret smiješeći se: prvo što sam ugledao bile su njegove crne oči, veoma prodorne, i nepromjenljiv smiješak pod kišom. Nakon petnaestak kilometara vožnje automobilom došli smo u hotel Esplanade, gdje su mi re-

zervirali veliki apartman: klavir, pisači stol iz doba Austro-Ugarskog Carstva, na kojem bi se mogli potpisivati mirovni ugovori, veliki divan, velike fotelje, perzijski paravani. Zatim soba s golemim krevetom i na njemu tri para jastuka. Sidem s prvog kata u salon tapetiran crvenom tkaninom, s rešetkicama od kovanog željeza, sve kao u nekoj luksuznoj sobi uređenoj za odar znamenitog pokojnika. Napisah bilješku na poledini avionske karte Alitalije: kad bi vjeverice bile velike i imale oštre crne oči, bile bi slične Rabuzinu.« Ili: »Četrnaesti je svibnja i devet sati ujutro. Ima nekoliko godina da se nisam probudio u tako iznimno vrijeme. Telefonsko buđenje bilo je energično i produženo, dvaput sam odgovorio da sam razumio i da mnogo zahvaljujem. Zapravo, probudio sam se samo upola, uspio sam otvoriti jedno oko.« Ili: »Volim gledati Rabuzina kako slaže hrpu grančica u mali zamak za vatru. Uživam u pažnji kojom priprema to poljsko ognjište. Kad je pripremio, pali vatru i postavlja roštilj, koji je namazao komadićem slanine da se mesni odrezak ne bi zaljepio na užareno željezo.. Koliko smo kotleta pojeli te nedjelje u Ključu? Zaista golemu količinu, kao i nekog laganog vina, boje meda, što je stiglo iz ne znam više koje dalmatinske luke!«

I tako manje-više redom. Doista, ne preostaje nam ništa drugo nego da gospodinu Carrieriju — ovako unatrag — zaželimo dobar tek i dobro spavanje. Ali, u to ne sumnjamo, on zna svoj posao, velikodušno prepuštajući uvodničara njegovim karizmatičkim problemima. A Ivan Rabuzin (kao i mi sami) morat će sačekati na svoga istinskog interpreta.

nove publikacije o palladiju

mostra del palladio
vicenza, 1973 (katalog)
corpus palladianum,
vol. I—vol. VII
vicenza 1968 — 1972

kruno prijatelj

Malo je koja ličnost stare arhitekture toliko u središtu pažnje suvremene umjetničke historiografije kao veliki arhitekt iz Vicenze Andrea Palladio (1508—1580), graditelj Bazilike, Olimpijskog teatra, Loggie del Capitaniato, palača u Vicenzi, crkava S. Giorgio Maggiore i Il Redentore u Veneciji i niza vila i ljetnikovaca diljem Veneta od onoga obitelji Barbaro u Maseru do tzv. Rotonde obitelji Almerico u blizini Vicenze i do tzv. La Malcontenta obitelji Foscarei u okolici Venecije, autor kapitalnog djela »I quattro libri dell'architettura«. U svom jedinstvenom arhitektonskom opusu Palladio je znao na osobni način oživjeti duh antike daleko od svakog arheološkog prizvuka, izuzetnim je senzibilitetom umio spajati svoje građevine s okolnim krajolikom u jedinstvenu cjelinu, stvaralački je ostvario istančani sklad između tlocrta i same građevine, osjetio je bit prave arhitektonske funkcionalnosti i prožimao svoje realizacije iskrenim ljudskim dahom u duhu istinski interpretiranog humanizma. Nije, stoga, teško shvatiti duboke razloge koji su približili Palladijevu arhitektonsku poruku čovjeku naših dana.

Za analizu i proučavanje Palladijeva djela, njegovih korijenja i izvora,

njegova opusa u cjelini i njegova utjecaja koji se osjetio diljem Evrope i potaknuo stvaranje cijelog jednog smjera u arhitekturi koji je prozvan »paladijanizmom«, kao i za istraživanje drugih problema iz povijesti arhitekture s osobitim obzirom na Veneciju i Veneto, osnovan je 1958. Internacionalni centar za studij arhitekture Andrea Palladio u Vicenzi koji svake godine organizira međunarodne tečajeve iz povijesti arhitekture s posebnim naglaskom na Palladijevu djelu i njegovu značenju, i izdaje časopis »Bollettino del Centro internazionale di studi d'architettura Andrea Palladio«, kojega je od 1959. do danas izišlo četrnaest svezaka.

U ovom informativnom napisu želio bih, međutim, ukratko izvijestiti o dvjema drugim publikacijama toga Centra: o katalogu velike Palladijeve retrospektive koja je god. 1973. održana u njegovoj Bazilici u Vicenzi, i korpusu Palladijevih djela od kojega je upravo nedavno izišao sedmi svezak.

Katalog Palladijeve izložbe s uvodom Rodolfa Pallucchinija donosi — u skladu s koncepcijom i postavom izložbe, a uz detaljni opis ekspozicije — tekstove o Palladiju i antiki (Erik Forssman), o Palladiju i arhitekturi njegova vremena (Wolfgang Lotz), o Palladijevu arhitektonskom djelu (Renato Cevese), o Palladijevim crtežima (Howard Burns), o »Paladijanizmu« (Peter Murray), bibliografiju i literaturu o Palladiju (Lionello Puppi), te o slikarskim djelima koja su bila izložena kao popratni materijal (Rodolfo Pallucchini). Iscrpnosti tih tekstova, koje su napisali najbolji današnji poznavatelji djela velikog arhitekta cinquecenta, i studioznosti kataloških jedinica ta je knjiga postala zapravo iscrpna monografija o umjetniku, protkana i mnogim novim podacima, pogledima i poticajima, koju upotpunjuje više od dvije stotine reprodukcija Palladijevih građevina i slika što su bile na izložbi — od »Večere sv. Grgura Velikog« Paola Veronesea slikara najbližeg Palladiju, iz samo-

stana u Monte Berico, do Canalettova »Paladijanskog capriccia« u kome je veliki vedutist settecenta stvorio imaginarni pejzaž Palladijevih motiva.

Najznačajniji ciklus publikacija Centra jest Palladijev korpus koji je započeo izlaziti god. 1968. i koji će u dvadesetak velikih svezaka prikazati pojedinačno sva značajnija djela velikog arhitekta cinquecenta. Dosad je izišlo sedam svezaka, od kojih je prvi posvećen vili Rotondi (tekst Camillo Semenzato), drugi Bazilici (Franco Barbieri), treći crkvi Il Redentore (Wladimir Timofiewitsch), četvrti Loggi del Capitaniato (Arnaldo Venditti), peti vili Emo u Fanzolu (Gianpaolo Bordignon Favero), šesti samostanu »della Carità« u Veneciji (Elena Bassi) i sedmi vili Badoer u Fratta Polesine (Lionello Puppi). Svaki svezak ima opširnu uvodnu studiju o odnosnoj građevini, brojne bilješke, arhivsku dokumentaciju, bibliografiju, kasniji historijat objekta, bogatu foto-dokumentaciju, te velik broj arhitektonskih snimaka spomenika kao cjeline i mnogih pojedinosti u izvedbi nekolicine arhitekata specijalista.

Predaleko bi nas odvelo kad bismo makar ukratko htjeli prikazati sadržaj svakoga pojedinog sveska, ali želimo istaknuti da su autori tretirali, uz analizu građevine kojoj je svezak posvećen, i mnogo drugih problema povezanih s Palladijevim djelom, kao što su njegov stvaralački odnos prema klasicima koju je on oživljavao u novoj viziji što u sebi nosi nemire njegova vremena, njegov odnos prema manirizmu (u čemu se osjetljivo razlikuju pojedini pisci), njegova povezanost s rustičnom i pučkom graditeljskom tradicijom, njegova sposobnost »oblačenja« ranijih građevina, pa osjećaj za funkciju objekta, za artikulaciju masa, za osvjetljenje, a posebno za prirodu i ambijent, te njegove veze sa suvremenim umjetnicima koji su ukrašavali skulpturama i freskama njegova zdanja

(Paolo Veronese, Fasolo, Zelotti, Giallo Fiorentino itd.).

Kad taj korpus bude potpun — a treba naglasiti izuzetnu brzinu i redovitost njegova izlaženja — Palladijevo će djelo biti obrađeno u literaturi kao nijednog drugog velikog arhitekta iz prošlosti.